

INFORMACINIS PRANEŠIMAS

Kvalifikacijų sandaros Europoje. Reikiamų sąsajų kūrimas

Pradėjus įgyvendinti nacionalines kvalifikacijų sandaras, politikos integravimas tampa pagrindiniu iššūkiu

Mokymosi rezultatais grindžiamų kvalifikacijų sandarų kūrimas tapo visuotiniu reiškiniu. Kaip rašoma neseniai paskelbtame bendrame CEDEFOP, Europos mokymo fondo ir UNESCO leidinyje, tokias sandaras jau sukūrė arba kuria 142 šalys.

Aštuonis lygius apimanti Europos kvalifikacijų sandara (EKS) leidžia palyginti visų rūšių ir lygių kvalifikacijas, įgyjamas įvairiose šalyse, posistemėse ir mokymosi įstaigose. Šiuo metu įgyvendinti EKS siekia 36 šalys: 28 ES valstybės narės, buvusi Jugoslavijos Respublika Makedonija, Islandija, Lichtenšteinas, Juodkalnija, Norvegija, Serbija, Šveicarija ir Turkija.

EKS – atskaitos taškas

Iki 2013 m. pabaigos 22 iš šių šalių¹ bus oficialiai susiejusios savo nacionalinių kvalifikacijų lygius su EKS. Likusios šalys turėtų tai padaryti per artimiausius dvejus metus. Atitinkamas EKS lygis bus nurodomas nacionaliniuose kvalifikacijos pažymėjimuose, diplomuose ir *Europass* dokumentuose; tai jau daroma Danijoje, Estijoje, Airijoje, Prancūzijoje, Lietuvoje ir Portugalijoje.

2012–2013 metais atliktas nepriklausomas vertinimas patvirtino, kad EKS jau pripažįstama nacionalinių kvalifikacijų sandarų atskaitos tašku. Vis dėlto, jos sėkmė priklausys nuo tęstinumo: Europos ir nacionalinio lygių sąsajas būtina nuolat peržiūrėti; visuotinį pasitikėjimą EKS

įmanoma pasiekti tik valstybėms tarpusavyje nuosekliai bendradarbiaujant.

1 intarpas. Europos aukštojo mokslo erdvės kvalifikacijų sandara

EKS dalyvaujančios šalys taip pat yra Bolonijos proceso dalyvės ir įgyvendina Europos aukštojo mokslo erdvei skirtą kvalifikacijų sandarą (EAMEKS). Kai kurios jų vidinį susiejimą su EAMEKS derina su susiejimu su EKS (tai daro 17 valstybių). Tai įmanoma šalyse, kuriose sukurta **išsami** nacionalinė kvalifikacijų sandara (NKS). Bulgarija, Estija, Kroatija, Latvija, Lietuva, Liuksemburgas, Malta, Austrija, Portugalija ir Slovėnija parengė bendras ataskaitas dėl abiejų kvalifikacijų sandarų.

EKS – nacionalines permainas skatinanti jėga

Iki EKS patvirtinimo 2008 m.² mokymosi rezultatais grindžiamas NKS buvo sukūrusios tik trys šalys: Airija, Prancūzija ir Jungtinė Karalystė. Dabar tokias sandaras kuria ir įgyvendina visos 36 EKS dalyvaujančios šalys.

Tai reiškia, kad EKS daro įtaką nacionaliniam kvalifikacijų klasifikavimui ir grupavimui. Daugumoje šalių tai atvėrė kelią permainoms, kai kada skatinančioms persvarstyti esamų kvalifikacijų vertę ir tarpusavio ryšį. Pavyzdžiui, Vokietija savo NKS 6 lygiui nusprendė priskirti

(¹) Austrija, Belgija (Flandrijos ir Valonijos regionai), Bulgarija, Kroatija, Čekija, Danija, Estija, Prancūzija, Vokietija, Islandija, Airija, Italija, Latvija, Lietuva, Liuksemburgas, Malta, Nyderlandai, Lenkija, Portugalija, Rumunija, Slovėnija ir Jungtinė Karalystė.

(²) 2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos rekomendacija dėl Europos mokymosi visą gyvenimą kvalifikacijų sąrangos kūrimo. *Europos Sąjungos oficialusis leidinys* C 111, 2008 5 6, p. 1.

tiesioginio meistro (vok. *meister*) kvalifikacijas, tiesioginio bakalauro laipsnius.

2 intarpas. 5 lygis

CEDEFOP atliktame EKS 5 lygio kvalifikacijų tyrime šios labai skirtingos kvalifikacijos aptiriamos mokymosi rezultatų požiūriu. Tyrimas atskleidė, kad toks požiūris turi įtakos karjeros raidai (nes kvalifikacijas glaudžiau susieja su darbo rinka) ir daro poveikį žmonių perėjimui iš vieno lygio į kitą bei judėjimui tarp profesinio rengimo, bendrojo ugdymo ir aukštojo mokslo pakopų.

Keturi NKS kūrimo etapai

Airijos, Prancūzijos ir Jungtinės Karalystės patirtis rodo, kad NKS kūrimą geriausia laikyti ne vienakrypčiu procesu, o nuolatinės pažangos ciklu. Toliau aprašyti keturi jo etapai gali iš dalies sutapti.

Planavimas ir kūrimas: priimami sprendimai dėl loginio NKS pagrindo, politikos tikslų ir struktūros. Iki 2013 m. pabaigos dauguma iš 36 valstybių apibrėžė bendrą savo sandaros struktūrą. **Įteisinimas:** nustatomi oficialūs įgaliojimai, pavyzdžiui, priimamas NKS įstatymas, esamo įstatymo pakeitimas, įsakymas ar kitokios formos pagrindas. Iki šiol įteisintos 24 NKS, paskutinė jų – Kroatijos; įteisingi NKS rengiamasi Ispanijoje, Rumunijoje, Suomijoje ir Švedijoje.

Pradinis diegimo etapas: institucijos pradeda laikytis sukurtos NKS struktūros ir metodų. Įteisinusios NKS šalys nustato praktinę jų įgyvendinimo tvarką: apibrėžia socialinių dalininkų vaidmenis ir atsakomybę, parengia kvalifikacijų priskyrimo įvairiems NKS lygiams kriterijus bei procedūras. Šį etapą jau pasiekė 11 valstybių: Belgija (Flandrijos regionas), Estija, Vokietija, Islandija, Latvija, Lietuva, Liuksemburgas, Nyderlandai, Norvegija, Lenkija ir Portugalija.

Tolesnis diegimo etapas: NKS tampa neatsiejama nacionalinės kvalifikacijų sistemos dalimi, ja remiasi valdžios institucijos, privatusis

sektorius ir piliečiai. Šiai grupei priskiriamos penkių šalių (Danijos, Airijos, Prancūzijos, Maltos ir Jungtinės Karalystės) kvalifikacijų sandaros.

28 šalys, panašiai kaip EKS, patvirtino aštuonių lygių kvalifikacijų sandaras; kitų šalių kvalifikacijų sandaros susideda iš 5, 7, 9, 10 arba 12 lygių. Šešiose šalyse sukurtos dalinės (ne visas kvalifikacijas apimančios) NKS. Trisdešimtyje šalių kuriamos **išsamios NKS**, apimančios visų rūšių ir lygių kvalifikacijas.

3 intarpas. Valstybės pažangos pavyzdys – Danija

2009 m. Danija patvirtino išsamią (aštuonių lygių) NKS ir 2011 m. baigė jos susiejimą su EKS. Šiuo metu Danijos NKS galima laikyti veikiančia, ji vis labiau žinoma tarp besimokančiųjų. Nuo 2013 m. sausio mėn. Danijoje suteikiant profesinio mokymo kvalifikaciją nurodomi nacionalinės ir Europos kvalifikacijų sandarų lygiai. NKS tapo tiek profesinio, tiek ir aukštojo mokslo kvalifikacijų nustatymo pagrindu. NKS lygiai taip pat naudojami tvarkant nacionalines kvalifikacijų duomenų bazines, tai padeda plačiau suprasti mokymosi rezultatais grindžiamą požiūrį. Iki 2013 m. socialiniai dalininkai Danijoje jau buvo susipažinę su nacionaline kvalifikacijų sandara (70 proc. nepriklausomo tyrimo dalyvių teigė „gerai ją išmanantys“).

Mokymosi rezultatų praktinė reikšmė

Mokymosi rezultatais grindžiami NKS lygiai ne visur vienodai aprašomi. Neseniai atliktas CEDEFOP tyrimas ⁽³⁾ parodė, kad laikomasi įvairių strategijų.

Kai kurios šalys, kaip antai Estija ir Portugalija, naudoja tiesiai iš EKS paimtus lygių aprašus. Abi šios šalys taip pat rengia aiškinamąsias lenteles arba vadovus, kuriuose lygiai aprašyti išsamiau.

⁽³⁾ CEDEFOP (2013 m.). *Analysis and overview of NQF level descriptors in European countries* (Europos šalyse taikomų NKS lygių aprašų analizė ir apžvalga).

Kita šalių grupė (Danija, Suomija, Vengrija, Islandija, Norvegija, Lenkija, Rumunija ir Švedija) taiko papildytus EKS aprašus, geriau atspindinčius jų nacionalinės sistemos ypatumus arba nacionalinius prioritetus. Pavyzdžiui, labai įvairiai apibrėžiama „kompetencijos“ sąvoka – tai gali būti tiek bendroji (Norvegijoje) ar socialinė kompetencija (Lenkijoje), tiek ir holistinė kompetencija, apimanti turimas žinias, įgūdžius ir pažiūras (Belgijoje, Vokietijoje ir Nyderlanduose). Kitos šalys (Suomija, Islandija ir Malta) į savo lygių aprašus įtraukė ES bendrąsias kompetencijas.

Ne valstybės subjektų suteikiamų kvalifikacijų perspektyvos

Daugumos NKS pagrindas yra valstybinių institucijų reglamentuojamos ir suteikiamos kvalifikacijos. Tačiau pastaruoju metu vis daugiau kalbama apie ne valstybės, o kitų organizacijų suteikiamas kvalifikacijas.

Neseniai atlikto tyrimo duomenimis, trečdalis iš 36 EKS srityje bendradarbiaujančių Europos šalių planuoja į savo NKS įtraukti įvairesnius kvalifikacijos pažymėjimus, diplomus ir kvalifikacijas. Tai padės tiksliau atspindėti esamas kvalifikacijas ir stiprinti ryšius tarp pirminio mokymo (paprastai teikiamo viešojo sektoriaus įstaigų) bei tęstinio mokymo darbo rinkoje. Visos šalys pabrėžia, kad labai svarbu patikimai užtikrinti kokybę. Kai kurios jų, kaip antai Nyderlandai, Austrija ir Švedija, jau rengia kokybės užtikrinimo kriterijus.

4 intarpas. Tarptautinės kvalifikacijos

Itin svarbus tarptautinių ir daugiašalių organizacijų, asociacijų bei įmonių nustatytų ir suteiktų kvalifikacijų įtraukimo klausimas. Kadangi nacionalinės institucijos tiesiogiai negarantuoja tokių kvalifikacijų, jų vertė darbo rinkoje ir visuomenėje neaiški.

Didėjanti patvirtinimo reikšmė

Kurdamos NKS daugelis šalių tikisi, kad jų kvalifikacijų sistemose bus geriau patvirtinamas

neformalusis mokymasis ir savišvieta. Toks patvirtinimas besimokantiesiems suteikia galimybę įgyti kvalifikaciją per ilgesnį laiką ir įvairesnio pobūdžio įstaigose, formuoja lankstesnę nacionalinę sistemą. Integruojant patvirtinimą į sistemą, keliamos dvi sąlygos: turi būti taikomi tie patys, kaip ir „įprastų“ kvalifikacijų, patvirtinimo standartai; šie standartai turi būti apibrėžti kaip mokymosi rezultatai.

Kai kurios šalys, kaip antai Ispanija ir Nyderlandai, yra nustatčiusios bendrus profesinio rengimo ir profesinių kvalifikacijų standartus. Neformaliojo mokymosi ir savišvietos patvirtinimas vis palankiau vertinamas ir aukštajame moksle.

Toks patvirtinimas yra nacionalinės politikos klausimas, tačiau besimokantieji vertinami pagal konkrečių švietimo įstaigų programų tikslus, todėl esama labai įvairios praktikos ir asmeniui gali būti sunku sužinoti, ar aukštosios mokyklos atsižvelgs į jo neformaliojo mokymosi ar savišvietos pasiekimus.

Dauguma 36 EKS srityje bendradarbiaujančių šalių dar turi nustatyti aiškų savo NKS ryšį su mokymosi patvirtinimo tvarka. 2012 m. Tarybos rekomendacija dėl neformaliojo mokymosi ir savišvietos rezultatų patvirtinimo paskatins šalis glaudžiau susieti savo kvalifikacijų sandaras su tokio mokymosi patvirtinimu.

Politikos uždaviniai

NKS dar tik pradedamos įgyvendinti, todėl ilgalaikis jų poveikis nėra aiškus. Siekiant užtikrinti, kad NKS būtų visapusiškai naudingos valstybėms ir besimokantiesiems, politikos formuotojai turėtų stengtis išspręsti tris svarbiausius klausimus: **matomumo, integracijos ir susiejimo su darbo rinka.**

- Plačioji visuomenė – moksleiviai, studentai, jų tėvai, darbuotojai ir darbdaviai – ne visada žino apie NKS, todėl kai kurios šalys (tokios, kaip: Čekija, Estija, Airija, Portugalija ir Jungtinė Karalystė) imasi priemonių informuotumui didinti, pavyzdžiui, užtikrindamos, kad NKS ir EKS lygiai būtų

įrašomi į naujus kvalifikacijos pažymėjimus, diplomus, *Europass* dokumentus arba kvalifikacijų duomenų bazes.

- Siekiant, kad NKS padėtų atverti daugiau švietimo ir mokymo galimybių, įveikti kliūtis tarp posisteminių ir atnaujinti mokymo / studijų programas bei vertinimo metodus, jos turi būti glaudžiai siejamos su kitų sričių, kaip antai: mokymosi patvirtinimo, profesinio orientavimo, mokymo / studijų turinio reformų bei kreditų perkėlimo, politika.
- Daugumą NKS inicijavo švietimo sektorius. Tačiau, siekiant, kad jos būtų plačiai pripažįstamos, reikia įtraukti ir darbo rinkos dalyvius. Ne valstybės subjektų suteikiamų kvalifikacijų (įskaitant įgyjamas privačiame sektoriuje) įtraukimas į kvalifikacijų sandaras gali paskatinti dialogą tarp darbo rinkos ir švietimo sistemos dalyvių.
- Priimant sprendimus dėl NKS lygių svarbus socialinių partnerių vaidmuo. NKS kūrimo etape jie turėtų dalyvauti ruošiant lygių aprašus, įgyvendinimo etape – padėti priskirti kvalifikacijas įvairiems lygiams. Siekiant integruoti politiką ir įtraukti darbo rinką, taip pat būtina, kad glaudžiai bendradarbiautų įvairios ministerijos ir tarnybos.

Pagrindinis uždavinys – sujungti įvairių kryptių politiką ir priemones į darnią visumą. Kvalifikacijos niekada neturi būti tik švietimo sistemai svarbus dalykas.

Tolesnė informacija ir paslaugos

CEDEFOP (2013 m.) *Analysis and overview of NQF level descriptors in European countries* – Europos šalių NKS lygių aprašų analizė ir apžvalga.

CEDEFOP (2013 m.) *Qualifications at level 5: benefits for career and higher education* – 5 lygio kvalifikacijos. Jų nauda karjerai ir aukštajam išsilavinimui.

CEDEFOP bibliotekos bibliografijos duomenų bazė:

<http://www.cedefop.europa.eu/EN/Information-services/vet-bib-bibliographic-database.aspx>

CEDEFOP svetainės informaciniai puslapiai apie kvalifikacijas – *Understanding qualifications*

CEDEFOP

Europos profesinio mokymo
plėtros centras

Informacinis pranešimas – 9083 LT

Kat. Nr.: TI-BB-13-009-LT-N

ISBN 978-92-896-1410-8, doi: 10.2801/52081

Copyright © Europos profesinio mokymo plėtros centras (Cedefop), 2013 m.

Visos teisės priklauso autoriui.

Informaciniai pranešimai skelbiami anglų, italų, ispanų, prancūzų, graikų, lenkų, portugalų ir vokiečių, kalbomis bei ES Tarybai pirmininkaujančios valstybės kalba. Norėdami užsiprenumeruoti, susisiekite su mumis elektroniniu paštu:
briefingnotes@cedefop.europa.eu

Kiti informaciniai pranešimai ir Cedefop leidiniai paskelbti čia:
<http://www.cedefop.europa.eu/EN/publications.aspx>

P.O. Box 22427, 55102 Thessaloniki, Graikija
Europe 123, Thessaloniki, Graikija
Tel. +30 2310490111, Faksas +30 2310490020
E. paštas: info@cedefop.europa.eu

visit our portal www.cedefop.europa.eu